

УДК 159:9.07.18

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2023.3.1>**Наталія ДІДИК**

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Україна, 32301

ORCID: 0000-0001-5852-2379**Алла РУДЕНОК**

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки, Хмельницький національний університет, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, Україна, 29000

ORCID: 0000-0003-1197-0646**Артур МИХАЙЛИК**

кандидат історичних наук, доцент, викладач Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», вул. Годованця, 13, м. Кам'янець-Подільський, Україна, 32301

ORCID: 0000-0003-3189-6535**Nataliia DIDYK**

PhD in Psychology, Associate Professor at The Department of Educational Psychology, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, 61 Ogienka st., Kamianets-Podilskyi, Ukraine, 32301

ORCID: 0000-0001-5852-2379**Alla RUDENOK**

PhD in Psychology, Associate Professor at The Department of Psychology and Pedagogy, Khmelnytskyi National University, 11 Instytutska st, Khmelnytskyi, Ukraine, 29000

ORCID: 0000-0003-1197-0646**Artur MYKHAILYK**

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Lecturer at the Education and Rehabilitation Institute of Higher Education «Kamianets-Podilskyi State Institute», 13 Godovantsa st., Kamianets-Podilskyi, Ukraine, 32301

ORCID: 0000-0003-3189-6535

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL IDENTITY OF FUTURE MEDICAL WORKERS FROM PROFESSIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

У статті розглянуті питання психологічних особливостей формування професійної ідентичності у майбутніх медичних фахівців – студентів базового медичного коледжу м. Хмельницького та Кам'янець-Подільського. Метою статті є теоретичне дослідження психологічних особливостей формування професійної ідентичності майбутніх медичних фахівців; визначення компонентів професійної ідентичності особистості майбутнього медпрацівника та структуривання системи психологічного супроводу формування професійної ідентичності студентів медичного коледжу. Науковою новизною є розкриття структурних компонентів моделі психологічного супроводу розвитку професійної ідентичності у майбутніх медичних фахівців: когнітивного, емотивного, мотиваційно-вольового, комунікативно- та креативно-рефлексивного. Визначено, що основну складову формування професійної ідентичності утворюють два напрямки: систематизація ступенів, тобто поділ на періоди професійної ідентичності та встановлення шляхів набуття конкретних ознак і форм у становленні особистості професіоналом. Здійснено аналіз понять «професійна ідентичність», «психологічний супровід професійної ідентичності». Розкрито три періоди процесу формування професійної ідентичності медиків середньої ланки згідно Г. Теджфелу. В роботі визначено критерії рівнів сформованості професійної ідентичності медиків. За допомогою анкетування визначено рівні готовності майбутніх медиків до професійної діяльності. Встановлено ступінь впливу психологічного супроводу на динаміку сформованості професійної ідентичності студентів-медиків. Розроблено та запроваджено програму психологічного супроводу з розвитку професійної ідентичності майбутніх медичних фахівців – студентів базового медичного коледжу. Вказана програма охо-

плювала процес професійної підготовки студентів в навчальному закладі протягом усіх років навчання та включала всі види виробничої практики. В результаті здійсненої роботи було підтверджено, що професійна самосвідомість відіграє суттєву роль у досягненні професійної зрілості. Відповідно, це є професійним самовизначенням, яке і проявляється у професійній ідентичності майбутніх медичних фахівців.

Ключові слова: ідентифікація, компоненти професійної ідентичності медиків, професійна ідентичність, психологічний супровід.

The article examines the issues of psychological characteristics of the formation of professional identity among future medical specialists – students of the basic medical college in Khmelnytskyi and Kamianets-Podilskyi. The purpose of the article is a theoretical study of the psychological characteristics of the formation of professional identity of future medical specialists; determining the components of the professional identity of a future health worker and structuring a system of psychological support for the formation of professional identity of medical college students. The scientific novelty is the disclosure of the structural components of the model of psychological support for the development of professional identity of future medical specialists: cognitive, emotive, motivational-volitional, communicative and creative-reflexive. The concepts of “professional identity” and “psychological support of professional identity” are analyzed. Three periods of the process of formation of professional identity of mid-level physicians according to G. Tejfel are revealed. The work defines the criteria for the levels of formation of the professional identity of physicians. Using a questionnaire, the levels of readiness of future doctors for professional activities were determined. The degree of influence of psychological support on the dynamics of the formation of professional identity of medical students has been established. A program of psychological support for the development of professional identity of future medical specialists – students of a basic medical college – has been developed and implemented. This program covered the process of professional training of students at the educational institution throughout all years of study and included all types of practical training. As a result of the work done, it was confirmed that professional self-awareness plays a significant role in achieving professional maturity. Accordingly, this is professional self-determination, which is manifested in the professional identity of future medical specialists.

Key words: identification, components of professional identity of health workers, professional identity, psychological support.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інтерес до проблеми професійної ідентичності продовжує зростати та набуває характерної значимості. У зв'язку з неухильним збільшенням мінливих соціальних та економічних станів у суспільстві створюються нові правила, удосконалюються умови профільної підготовки спеціалістів. Сьогодні ми спостерігаємо позитивні трансформації у процесі реформування, як системи охорони здоров'я, так і сфери професійної, фахової передвищої та вищої освіти. Водночас, поряд із позитивними впливами реформ проявляються певні деструктивні явища. В цьому руслі постала проблема гуманізації професійної медичної освіти шляхом особистісно-професійного розвитку майбутніх медичних працівників з орієнтацією на професійно-етичні цінності їхньої практичної діяльності. Саме тому психологічні особливості формування професійної ідентичності майбутніх медичних фахівців є одним із основних завдань професійної підготовки працівників медичної сфери у закладах фахової передвищої освіти. Оптимальне поєднання ціннісно-гуманістичної та технологічної складової діяльності медичних фахівців забезпечить готовність особистості до виконання професійних обов'язків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Теоретичні основи

щодо проблеми професійної ідентичності представлено в наукових працях Р. Бернса, О. Біди, Г. Брейкуела, Т. Девоса, М. Дубінки, Е. Еріксона, Н. Калинюк, О. Краєвої, Ч. Кулі, Дж. Левіти, М. Малера, Дж. Міда, Н. Романенко, А. Саблюка, Дж. Тернера, Е. Фромма тощо. Як глибинне явище з позиції психодинамічності зазначений феномен розглядали Е. Еріксон та М. Малер. Р. Бернс розглядав ідентичність у контексті теорій вікових криз як відповідне новоутворення, котре тотожне поняттям «самовизначення» і «самосвідомість». Фокус уваги на видові характеристики ідентичності спрямовували Г. Теджфел та Дж. Тернер. Дослідники Д. Адамс та О. Кікінежді розглядали ідентичність як рису особистості, яка здатна розвиватися та змінюватися протягом життя, таким чином пояснюючи зміст епігенетичного підходу. Різні моделі ідентичності та їхні структури досліджували Е. Еріксон, Дж. Левіта та Дж. Марсія. Крізь призму Я-концепції аналізували професійну ідентичність Р. Бернс та Г. Брейкуел аналізували ідентичність у змісті Я-концепції. Орієнтуючись на праці вищевказаних науковців, а також здійснивши власні теоретичні пошуки, ми виявили, що під професійною ідентичністю розуміється комплекс досвіду, отриманого в процесі навчання, який надалі сприятиме здійсненню діяльності в будь-якій сфері [11]. Відповідно, у цьому полягає основне завдання професійного становлення особистості.

Формулювання мети статті (постановка завдання) – теоретично дослідити психологічні особливості формування професійної

ідентичності майбутніх медичних фахівців; визначити компоненти професійної ідентичності особистості майбутнього медпрацівника та структурувати систему психологічного супроводу формування професійної ідентичності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головну складову формування професійної ідентичності утворюють два основні напрямки: систематизація ступенів, тобто поділ на періоди професійної ідентичності та встановлення шляхів набуття певних ознак і форм у становленні особистості професіоналом [2].

У дослідженнях Е. Еріксона поняття «ідентичність» розглядається, як процес розвитку особистості, що неперервно трансформується [13]. Якщо звернутися до досліджень Г. Теджфела з цієї проблеми, варто відмітити, що він дослідив періоди в процесі формування професійної ідентичності: а) соціальний розподіл на групи, що визначає включення особистості до соціального, професійного середовища; б) соціальна ідентифікація, ототожнення особистістю себе як повноправного члена певної соціальної та професійної групи; в) соціальна ідентичність – співставлення себе, приналежність до соціальної групи, спільноти; г) професійна ідентичність – уподібнення себе до встановленою цією особистістю професійної групи, яке безпосередньо пов'язане з професійною самосвідомістю, самовизначенням та професійним розвитком особистості загалом [12]. Таким чином, професійна ідентичність – це системна, багаторівнева динамічна структура, що включає потреби, інтереси, установки та інші компоненти когнітивної, мотиваційно-ціннісної та емоційної сфер особистості.

Важливим чинником у процесі формування професійної ідентичності є психологічний супровід, який в процесі компетентісного підходу дає можливість студенту розуміти і усвідомлювати важливість постановки самої мети, виявляти та аналізувати, а також давати оцінку новому досвіду і, що важливо, проводити спостереження за продуктивністю та ефективністю своїх дій у процесі досягнення мети, тобто моделювати результат соціально значущої задачі [5, с. 32]. Система психологічного супроводу професійного становлення та формування професійної ідентичності студентів в умовах медичного закладу фахової передвищої освіти дає їм можливість перейти до наступного етапу самовизначення та конструювання свого життєвого шляху під час соціально-економічних і культурних змін тощо [6, с. 43]. Розвинена суб'єктна профе-

сійна позиція та професійна ідентичність виступатимуть як результат психологічного супроводу, сформований у студентів як внутрішня готовність до осмисленої та особливої структури втілення та регулювання перспективних поглядів на власний професійний та особистісний розвиток [4, с. 167].

Головною особливістю самовизначення є рефлексія, яка надає особистості можливість побудувати смислову реальність. Зокрема, у роботах А. Борисюк показано, як створюється особлива, специфічна смислова, концептуальна реальність у ставленні людини до життя і навколишнього світу. Ця смислова реальність вибудована в міжособистісних взаєминах, під час спільної об'єднаної діяльності суб'єктів [4, с. 126].

Становлення особистісного досвіду є однією зі складових процесу навчання при компетентісному підході, який пов'язує його з особистісно-орієнтованим підходом, що виходить із понять про безумовну цінність особистості. Значимість особистісно-орієнтованого підходу, який націлений на всебічний розвиток особистості у процесі психологічного супроводу, задає характер взаємодії психолога та студента. Особистісно-орієнтований підхід передбачає напрямок психологічного супроводу з орієнтацією на інтереси та потенціал особистості. Основними особливостями цього підходу є пізнання самого себе (рефлексія), робота над собою як формою вияву особистості [7].

Для ефективного здійснення психологічного супроводу важливо не застосовувати окремі психологічні технології та методи, а доцільніше акцентувати увагу на розвиток структурних компонентів, у яких всі чинники представлені та обумовлені один одним [9]. Водночас, важливо наголосити на необхідності обліку проявів когнітивних, емоційно-оцінних та поведінкових, розумових, мотиваційно-вольових особливостей студента.

Психологічний супровід, передусім, спрямований на самореалізацію, розвиток професіоналізму в аспекті психологічного потенціалу особистостей студентів та формування інтересу до обраної професії. Основною метою психологічного супроводу є виявлення та реалізація професійно-психологічного потенціалу особистості. Провідні концептуальні установки психологічного супроводу формування професійної ідентичності майбутніх медичних фахівців полягають у: – соціально-психологічній допомозі майбутнім медпрацівникам у процесі формування професійної ідентичності; – можливості самостійного вибору здійснення особистісних, соціальних та про-

фесійних призначень; – осмисленні майбутнім спеціалістом цінності професійного самовизначення та здійснення особистісного професійного потенціалу.

Функції психологічного супроводу: інформаційно-аналітичне проведення окремих етапів професійного становлення (початкового етапу – адаптаційного – професійної адаптації, етапу інтенсифікації, етапу ідентичності – професіоналізації тощо); програвання моделей та сценаріїв ситуацій професійного розвитку; психологічний супровід у формуванні компетентнісної моделі професіонала у процесі становлення професійної ідентичності; вдосконалення соціально-професійного та психологічного профілю особистості [3].

Психологічний супровід здійснюється в процесі використання психологічних технологій при формуванні професійної ідентичності майбутнього медичного працівника з першого по третій (четвертий) курси навчання, тобто до завершення навчання в медичному коледжі і полягає в: а) здійсненні соціально-психологічної діагностики та психологічних консультацій з питань адаптації до професійних навичок; б) проведенні соціально-психологічних тренінгів особистісного та професійного розвитку; в) застосуванні методів, технологій та прийомів формування психологічного прийняття майбутньої професії; г) моніторингу соціально-професійного розвитку; д) психологічному консалтингу щодо проблем соціального та професійного вдосконалення; ж) складанні варіативних моделей майбутнього творчого професійного життя; з) проведенні тренінгів з підвищення соціальної та професійної компетентності; к) запровадженні психологічних вправ, які сприяють розвитку професійної самосвідомості, саморегуляції, емоційно-вольової сфери та самоактуалізації особистості.

Соціально-психологічний супровід майбутніх медичних працівників фахової передвищої освіти передбачає участь психолога, психологічної служби на різних етапах розвитку та формування професійних рис, професійної підготовки, корекції професійної орієнтації студента. Ми погоджуємося з думкою О. Піддубної, яка стверджувала, що на професійну майстерність як цілісне утворення впливають зовнішні (професійне навчання, соціум, його вимоги, мораль тощо) та внутрішні (самоактуалізація, самопізнання, саморегуляція, саморозуміння) умови, внаслідок чого змінюється Я-концепція особистості [8, с. 19].

Процес психологічного супроводу на стадії здобуття професійної освіти за допомо-

гою психологічної служби у професійному освітньому закладі буде неоднаковим для різних етапів навчання. На початковому етапі, в період адаптації, колишні випускники шкіл (першокурсники) приймають умови, пов'язані зі змістом професійно-освітнього процесу, осягають нову соціальну та громадську роль, формують взаємовідносини з однолітками, знайомляться зі своєю майбутньою професією. На початковому етапі адаптації психологічний супровід полягає у наданні першокурсникам допомоги у звиканні до нових умов життєдіяльності. У процесі ідентифікації відбувається розвиток як всебічний, так й окремих здібностей студентів, їхнього інтелекту, когнітивної сфери, емоційно-вольової регуляції, розвиваються комунікативні здібності, що допомагають розвитку відповідальності, самостійності освіти [7].

Психологічними показниками ефективності другого етапу формування професійної ідентичності майбутнього медичного фахівця є активний особистісний та інтелектуальний розвиток, соціальна ідентичність, прагнення до самоосвіти, позитивний соціальний погляд на майбутню професійну діяльність, а також комунікативні здібності, емпатія, виявлення особистих можливостей, самоздійснення (позитивний образ професійного «Я»).

На завершальному етапі професійної освіти – етапі ідентичності – важливого значення набуває рівень сформованості професійної ідентичності, готовності студента до майбутньої практичної діяльності за спеціальністю. У досліджуваній проблематиці для професійної ідентичності через психологічні механізми ідентифікації центральними стають питання сформованості у майбутніх медичних працівників компонентів та визначення динаміки рівнів через психологічні механізми інтеграції, інтеріоризації та екстеріоризації.

Розглянемо компоненти професійної ідентичності особистості майбутнього медпрацівника: *когнітивний компонент*, який включає знання про обрану професію, уявлення про себе, як про професіонала, прояв освітніх потреб, значимість життєвої та професійної сфери; *емотивний компонент* відображає задоволеність обраною професією, ставлення до професійних знань і переконань, прояв емоційної комфортності, емпатичних здібностей, позитивної Я-концепції; *мотиваційно-вольовий компонент* включає мотивацію до успіху, вольову саморегуляцію, що тягне за собою розширення особистого функціонального професійного потенціалу, позитивного образу професійного «Я»; *комунікативний компо-*

мент розкривається в комунікативній, соціальної компетентності, в позитивному міжособистісному та міжгруповому спілкуванні у професійному середовищі; *креативно-рефлексивний компонент* містить оптимістичну оцінку життєвої та професійної ситуації, високу активність, нестандартне мислення, емоційно-експресивну стабільність, позитивний образ «Я», само актуалізацію [1, с. 27].

Високий рівень сформованості професійної ідентичності повинен включати: адекватне уявлення про себе як про майбутнього медпрацівника, усвідомлення перспективи своєї майбутньої професійної діяльності, задоволеність обраною професією, позитивне ставлення до професійних знань та переконань, позитивний емоційний настрій, пов'язаний з Я-концепцією, активність та креативність, спрямовані на здобуття професії. Середній рівень проявлятиметься в освоєнні провідних професійних знань, вимог до професії, нечіткому усвідомленні власних можливостей, у несформованому уявленні про себе, як про майбутнього медпрацівника, у невизначеному ставленні до обраної професії та професійних знань і переконань, невпевненості, не повністю усвідомлюваних перспективах і сенсожиттєвих цілях професійної діяльності. Низький рівень може розкриватися за допомогою таких показників: недостатнє засвоєння необхідних знань та вимог до професійної діяльності, занижена самооцінка, невпевненість, нечітке уявлення про себе, як про майбутнього медичного працівника, нерозуміння перспектив у професії та неготовність до визначення смислів та життєвих цілей у здобуття професії медпрацівника середньої ланки, байдуже ставлення до обраної професії, негативне ставлення до професійних знань і переконань, пасивне здобуття професії [2, с. 98].

У нашому дослідженні для виявлення рівнів сформованості професійної ідентичності майбутніх медичних працівників було проведено анкетування за серед 220 студентів 1–3 курсів Хмельницького базового медичного фахового коледжу та Кам'янець-Подільського медичного фахового коледжу. Згідно отриманих результатів, лише 13% студентів мають високий рівень готовності до професійної діяльності, 43% володіють середнім рівнем та 44% мають низький рівень. Так, протягом 2022–2023 навчального року нами було розроблено та апробовано програму психологічного супроводу формування професійної ідентичності майбутніх медичних працівників коледжу. Програма супроводу охоплювала процес професійної підготовки студентів

в коледжі протягом різних курсів навчання та усі види виробничої практики. Відповідно до мети та завдань дослідження, експериментальна програма психологічного супроводу, зміст якої відповідає віковим та особистісним особливостям досліджуваного віку, була успішно реалізована протягом попереднього навчального року. Формувальний етап експерименту проводився серед контрольної (109 учасників) та експериментальної груп (111 осіб) студентів різних курсів.

В результаті проведеної роботи було встановлено, що важливу роль у досягненні професійної зрілості відіграє професійна самосвідомість, що є професійним самовизначенням, яке і проявляється у професійній ідентичності. Діагностичний зріз проводився тричі – на кожному етапі професіоналізації (на 1–3-му курсах – у середині першого, наприкінці другого та наприкінці третього курсів). Згідно отриманих даних, експериментальна та контрольна групи не відрізняють між собою на першому курсі ($p=0,461$), що означає можливість адекватної реалізації експериментального впливу через еквівалентність груп на початковому етапі експерименту. Відмінності з'являються на другому етапі професіоналізації ($p=0,031$), коли змінюється структура представленості рівнів параметра мотивації до успіху. На третьому курсі навчання у коледжі за рахунок структурних відмінностей, що вже сформувалися та поглибилися, у значеннях рівнів мотивації до успіху різниця між експериментальною та контрольною групами посилюється ($p=0,002$). Динаміка відмінностей свідчить про те, що в експериментальній групі за рахунок введення спеціальної програми соціально-психологічного супроводу підвищуються параметри структурних компонентів професійної ідентичності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Вивчення конкретних предметів, що знаходяться в зоні актуальних інтересів студента та соціально-психологічний супровід формує риси особистості, яка здатна максимально якісно соціально та психологічно адаптуватися, самореалізуватися та, таким чином, формувати професійну ідентичність. Рівні формування професійної ідентичності у майбутніх медичних працівників закладів фахової передвищої освіти обумовлені такими зовнішніми чинниками, як професійне навчання у процесі психологічного супроводу та професійне середовище, а також внутрішніми факторами, зокрема, такими, як професійна самосвідомість, самоактуалізація, під

впливом яких трансформується Я-концепція і формується професійна ідентичність. Критеріями у визначенні рівнів формування професійної ідентичності (низький, середній, високий) у майбутніх медичних працівників є показники розвитку компонентів професійної ідентичності: когнітивного, емотивного,

мотиваційно-вольового, комунікативного та креативно-рефлексивного. Перспективами подальших розвідок вбачаємо дослідження гендерних особливостей формування професійної ідентичності майбутніх медичних працівників в умовах соціокультурних, економічних та політичних потрясінь.

Література:

1. Балл Г. О., Зливков В. Л., Копилов С. О. Становлення ідентичності фахівця : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 260 с.
2. Вірна Ж. П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: монографія. Луцьк, 2003. 320 с.
3. Івакін С. Т. Особливості організації викладання предметів в медичних навчальних закладах. *Медична освіта*, 2012. № 3. С. 178–180.
4. Калинюк Н. М., Гуменна Н. В., Кадобний Т. Б. Особливості досягнення програмних результатів навчання в процесі підготовки здобувачів вищої медичної освіти. *Інженерні та освітні технології*, 2022. № 10 (3). С. 43–51.
5. Козлова Л. Б. Вивчення історії медицини у формуванні професійної ідентичності майбутніх медичних працівників. *Перспективи та інновації науки*. № 2 (30). Київ, 2023. С. 297–307.
6. Краєва О. А., Романенко Н. В. Психологічні особливості стану професійної ідентичності медичних працівників під час трансформаційних змін суспільства. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. № 14 (2), Київ : ПП Лисенко М. М., 2019. С. 199–210.
7. Лукомська С. О., Чуйко О. В. Термінологічні аспекти професійної ідентичності. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського : збірник наукових праць*. № 11(99). Миколаїв, 2013. С. 184–187.
8. Остапенко І. В. Аналіз особливостей професійної ідентифікації як типу особистісної активності. *Українська психологія: сучасний потенціал*. Київ : ДОК-К, 1996. № 2. С. 294–299.
9. Пріб Г. А., Бебеза Л. Є. Теоретичне підґрунтя моделі професійної ідентичності особистості. *Проблеми сучасної психології*, 2020. № 1 (17). С. 95–100.
10. Разумна А. Г. Персоніфікація і персоналізація в структурі професійної ідентичності майбутніх психологів, які набувають другу вищу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2016. 3 (2). С. 81–86.
11. Саблук А., Біда О., Формування професійної ідентичності майбутніх молодших спеціалістів сестринської справи. *Педагогічний часопис Волині*, 2018. № 4(11). С. 137–140.
12. Степаненко М. І. Професійна ідентичність особистості: теоретичне вивчення феномена. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2016. № 3(1). С. 90–94.

References:

1. Ball, G. O., Zlyvkov, V. L., & Kopylov, S. O. (2014). *Stanovlennya identychnosti fakhivtsya : monohrafiya [Formation of the identity of a specialist: monograph]*. Kirovohrad: Imex-LTD, 260 [in Ukrainian].
2. Ivakin, S. T. (2012). Osoblyvosti orhanizatsii vykladannia predmetiv v medychnykh navchalnykh zakladakh [Peculiarities of the organization of teaching subjects in medical educational institutions]. *Medychna osvita – Medical education*, 3, 178-180 [in Ukrainian].
3. Kalynyuk, N.M., Humenna, N.V., & Kadobnyy, T. B. (2022). Osoblyvosti dosyahnennya prohramnykh rezultativ navchannya v protsesi pidhotovky zdobuvachiv vyshchoyimedychnoyi osvity [Peculiarities of achieving program learning outcomes in the process of training students of higher medical education]. *Inzhenerni ta osvichni tekhnolohiyi – Engineering and Educational Technologies*, 10(3), 43-51 [in Ukrainian].
4. Kozlova, L. B. (2023). Vyvchennya istoriyi medytsyny u formuvanni profesiyanoi identychnosti maybutnikh medychnykh pratsivnykiv [Studying the history of medicine in the formation of the professional identity of future medical workers]. *Perspectives and innovations of science*. 2 (30). 297-307 [in Ukrainian].
5. Kraeva, O. A. & Romanenko, N. V. (2019). Psykholohichni osoblyvosti stanu profesiyanoi identychnosti medychnykh pratsivnykiv pid chas transformatsiynykh zmin suspil'stva [Psychological features of the state of professional identity of medical workers during transformational changes in society]. *Actual problems of psychology: Collection of scientific works H. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine*. 14 (2), 199–210 [in Ukrainian].
6. Lukomska, S. O. & Chuyko, O. V. (2013). Terminolohichni aspekty profesiyanoi identychnosti [Terminological aspects of professional identity]. *Scientific Bulletin of Mykolaiv State University named after V.O. Sukhomlynskyi: a collection of scientific works*, 11 (99), 184–187 [in Ukrainian].

7. Ostapenko, I. V. (1996). Analiz osoblyvostey profesiyanoi identyfikatsiyi yak typu osobystisnoyi aktyvnosti [Analysis of the peculiarities of professional identification as a type of personal activity]. *Ukrayinska psykholohiya: suchasnyy potentsial – Ukrainian psychology: modern potential*, 2, 294–299 [in Ukrainian].
8. Prib, H. A. & Beheza L. Ye. (2020). Teoretychne pidgruntya modeli profesiyanoi identychnosti osobystosti [Theoretical foundation of the professional identity model of the individual]. *Problemy suchasnoyi psykholohiyi – Problems of modern psychology*, 1 (17), 95–100 [in Ukrainian].
9. Razumna, A. H. (2016). Personifikatsiya i personalizatsiya v strukturi profesiyanoi identychnosti maybutnikh psykholohiv, yaki nabuvayut druhu vyshchu [Personification and personalization in the structure of the professional identity of future psychologists who acquire a second higher education]. *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*, 3 (2), 81–86 [in Ukrainian].
10. Sabluk, A., & Bida O. (2018). Formuvannya profesiyanoi identychnosti maybutnikh molodshykh spetsialistiv sestrynskoyi spravy [Formation of the professional identity of future junior specialists in nursing]. *Pedahohichnyy chasopys Volyni – Pedagogical journal of Volyn*, 4(11), 137–140 [in Ukrainian].
11. Stepanenko, M. I. (2016). Profesiyna identychnist osobystosti: teoretychne vyvchennya fenomena [Professional identity of the individual: theoretical study of the phenomenon]. *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*, 3 (1), 90–94 [in Ukrainian].
12. Virna, Zh. P. (2003). *Motyvatsiyno-smyslova rehulyatsiya u profesionalizatsiyi psykholoha: monohrafiya* [Motivational and meaningful regulation in the professionalization of a psychologist: monograph], 320 [in Ukrainian].